

Maxim János (1901-1978), a Kolozsvári Tudományegyetem egykori fizikatanára

Beszélgetés Maxim Péter fizikus rendszeranalitikussal

Diákkorom óta ismerem Maxim Pétert, Maxim János fiát, aki éppen akkor végzett a fizika karon, amikor én oda beiratkoztam. Az egyetem elvégzése után tanársegédként működött az egyetemen. A jénai egyetemen szerzett doktori címet (1977). Később is fennmaradt az ismeretségünk. Azóta Németországba települt ki családjával (1980), Berlinben éltek meg a fal leomlását. Pályáját a berlini Freie Universität Fizikai Intézetében kezdte, jelenleg az ALCATEL konzern távközlési szoftverfejlesztésén dolgozik. Édesapja, Maxim János (1901-1978) a kolozsvári TE tanára volt, akinek szakkönyveit nagyrészt a 90-es években felajánlotta az EMT-nek. Úgy tudom, ott egy külön könyvtár-részlegben kaptak helyet.

Miben áll jelenlegi munkád?

A digitalizált távközpontokat kiszolgáló szoftverek fejlesztésével foglalkozom. A mi szoftvereink az integrálás és hibaküszöbölés feladatát oldják meg. Például 2ⁿ számú számítógép van hálózatba kötve, és minden számítógép bizonyos műveletet hajt végre az általunk kidolgozott szoftverek irányítása mellett. Ilyen pl. a szoftverhibákat megkereső és kijavító szoftver.

Miért választottad a fizikusi pályát?

Családi indíttatás eredményeképpen. Édesapám, Maxim János a kolozsvári TE tanára volt élete végéig. Adott volt otthon egy óriási könyvtár, aminek nagyrésze szakkönyvekből állt. Édesapám igazi bibliofil volt, aki a szépirodalmi könyvek mellett és a szakkönyveken kívül rendszeren a történelmi, szociológiai, politikai irodalmat gyűjtötte iskolás korától kezdve.

Hova járt iskolába édesapád?

Édesapám 1901-ben született Kézdivásárhelyen. Édesapja (tehát az én nagyapám) görög katolikus pap családból származott, akik a 17. században telepedtek Erdélybe Moldvából. Nagyanyám alföldi kisbirtokos családból származott. Nagyapám Budapesten földmérnöki szakmát tanult, így került a múlt század végén Kézdivásárhelyre, ahonnan 1905-ben Désre költöztek át. Édesapám Désen járta ki az iskolát, ott is érettségizett.

Hol végezte felsőbb tanulmányait?

A bukaresti egyetemen kezdte tanulmányait a matematika karon, majd egy év után átíratkozott a kolozsvári TE Természettudományi karára (Facultatea de Științe). Miután elvégezte az egyetemet kezdetben asszisztensként dolgozott, majd 1937-39 között Strassburgban doktorált Pierre Weissnál a ferromágnesség területén. 1940-44 között a kolozsvári egyetemen maradt, Gyulai Zoltán professzor asszisztense volt.

Kérlek, idézd fel néhány emlékedet édesapáddal kapcsolatban.

Édesapám nagyon sokoldalú műveltséggel rendelkezett. Többek között hegedült. A családukban egyébként is szokás volt rendszeresen zenélni, énekelni. Már gyermekkorában zenélt egy rezesbandában. Emlékszem, gyermekkoromban Désen bérelt egy szamaras szekeret és úgy vitt ki minket, a családot a környék szőlőibe almát szedni. Édesanyámtól, aki német származású volt, nagyon sok német dalt tanultunk. Karácsonykor édesapám mindig eljátszotta hegedűn egy Petőfi vers megzenésített változatát. Ezt a dalt néha hallom még ma is a rádióban.

Mit tanított édesapád az egyetemen?

Amint már említettem, mágnességtanból doktorált és azzal is foglalkozott a továbbiakban.

Mint tanár, milyennek emlékszel rá? Hiszen egy időben még kollégák is voltatok.

A szakmai kötelezettségein túl nagyfokú szociális érzékenység jellemezte. A diákok magánéletét is nyomon követte, akik szívesen fordultak hozzá személyes problémáikkal is. Egyébként nagyon szigorú ember volt. A vizsgán, még ha meg is buktatott valakit, megmagyarázta neki, hogy mit nem tudott. Az volt a nézete, hogy minden problémát meg kell valakivel beszélni, nem szabad magában tartania az embernek. Ennek ellenére történtek humoros esetek is vele. Egyszer egy vizsgán egy diákjának sikerült felingerelnie az édesapámat. Minekutána nyilvánvalóan nem tudta az anyagot, édesapám elegánsan ezt valahogy eképpen próbálta értésére adni: "Fiatalember, kettőnk közül valamelyikünk nem tudja helyesen az anyagot!" Mire a diák azt válaszolta, hogy márpedig nem ő az a valaki. Mindenesetre nem emiatt vesztette el az ifjú a vizsgáját. Máskor előfordult, hogy a diákok közül egyesek azzal próbáltak mentegetőzni, hogy nem tudják helyesen románul kifejezni magukat. Minekutána édesapám sok nyelven beszélt, felszólította őket, hogy akkor a magyar, francia, német, angol vagy olasz nyelv közül válasszanak egyet! Jól beszélt latinul is. C. Daicovicuval előfordult, hogy latinul beszélgettek. Egy alkalommal én is vizsgáztam nála. Hogy protekcióra még csak ne is gondolhassak, előtte egy jó hétig nem beszélt közvetlenül hozzám, csak az édesanyám közvetítésével. Vizsga előtti napon az egész anyagból kikérdezett.

Hogyan éltétek meg a háború utáni éveket?

1945-ben édesanyámat a német származása miatt deportálni akarták. Édesapám akkor éppen nem volt Désen. Egy ismerősünk mentette ki a letartóztatásból, akiről utólag tudtuk meg, hogy kommunista volt. Utána évekig házkutatások, zaklatások, könyvelkobzások következtek az 50-es évek elejéig. Öt-hat éves korú gyermek létemre még én is részesültem fizikai bántalmazásban. Többek között felrötták neki azt is, hogy a 40-es évek elején Észak-Erdélyben maradt. Édesapám végleges rehabilitálására a 60-as évek elején került sor.

Engem is tanított harmadéven. Valakit helyettesített, mai napig emlékszem, milyen alaposággal vezette le a Maxwell-egyenleteket. Gyakran találkoztam vele a könyvüzletben. Félre voltak téve számára a külfölről megrendelt könyvek. Sokáig aktív maradt?

Sajnos a 70-es évektől súlyos betegséggel küszködött. Ennek ellenére bejárogatott az egyetemre, ha kellett, órákat is vállalt. A hivatásának élő ember volt.

Azóta is, ha hazalátogatsz, mindig feljársz az egyetemre. Milyennek tűnik most az egyetem, ahol édesapád a háború után még lakott is?

Őszintén meg kell vallanom, habár nem éltem át, de a régi Ferenc József Egyetem légköre érződik akkor, ha üres az épület, például vasárnap délután. A régi műszerek a folyosókon, a megmaradt bútorzat mind ezt a hangulatot árasztja. Viszont hétköznap az egész épület Kolozsvár városiasodási folyamata negyedik szakaszának hangulatát árasztja. Az első korszaka a római korra tehető, ezt követte a szász, majd a magyar. A legutolsó korszak jellegének a megérezését az olvasó képzeletére bízom. Én ezt a korszakot sommásan csak betonkorszaknak szoktam titulálni.

Kovács Zoltán